

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Aneta Ryntová

Komentovaný překlad úseku knihy *Feminism and Men*, Nikki van der Gaag, Zed Books, London, 2014.

Translation with commentary of an excerpt of *Feminism and Men*, Nikki van der Gaag, Zed Books, London, 2014.

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí této bakalářské práce, PhDr. Evě Kalivodové, Ph.D. za všechnu pomoc a cenné rady při vedení mé práce.

Zadání

Zadaný text přeložte do češtiny a svůj překlad doprovodíte překladatelským komentářem v rozsahu min. 20 normostran. Komentář slouží k provedení překladatelské analýzy, která by měla předcházet překladu: v jejím rámci celkově charakterizujte výchozí text; uveďte, s jakým cílem a jakou funkcí byl napsán a jaké stylistické postupy autor/ka volí k dosažení svého záměru. Dále uvažujte o nové, české komunikační situaci překladu – tato situace, byť hypotetická, bude v komentáři představena. Vysvětlete, zda a proč jsou funkce a cíl v této nové komunikační situaci, a v závislosti na nich styl, v textu vašeho překladu stejné či pozměněné. Dále, v novém oddílu komentáře, popište, na jaké problémy jste v překladu narazil/a, a zdůvodněte použité překladatelské postupy a nezbytné posuny, které jste v překladu provedl/a na úrovni lexika, syntaxe a celkově v rovině stylistické, případně kompoziční. Postupujte přitom od celkové koncepce svého překladu k dílčím řešením. Citovaná vlastní řešení, která budete uvádět jako důkazy vámi zvolených postupů, opatřete odkazy ke stránkám překladu i originálu. Komentář opatřete na závěr bibliografickým soupisem použitých primárních i sekundárních zdrojů, včetně internetových.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze

Aneta Ryntová

.....

Abstrakt

Tato bakalářská práce je tvořena dvěma částmi. První je překlad části druhé kapitoly knihy *Feminism and Men* od Nikki van der Gaag z angličtiny do češtiny. Druhá část je tvořena překladatelskou analýzou původního textu podle Christiane Nordové a Romana Jakobsona, komentářem k problémům, které se při překladu objevily a postupu jejich řešení a komentářem k překladatelským posunům, ke kterým došlo.

Klíčová slova

Překlad, komentovaný překlad, překladatelská analýza, překladatelské problémy, překladatelské posuny, feminismus, genderová rovnost

Abstract

This bachelor thesis consists of two parts. The first one is the translation of part of Chapter 2 from the book *Feminism and Men* by Nikki van der Gaag from English into Czech. The second part is composed by the analysis of the original text according to Christiane Nord and Roman Jakobson, a commentary on the problems that arised during the translation process and their solution and a commentary on the translation shifts that occurred.

Key words

Translation, commented translation, translation analysis, translation problems, translation shifts, feminism, gender equality

Obsah

1. Úvod	8
2. Překlad	9
3. Překladačská analýza	27
3.1 VNĚTEXTOVÉ FAKTORY:	27
3.1.1 Vysílatel:	27
3.1.2 Záměr vysílatele:	27
3.1.3 Příjemce textu:	27
3.1.4 Médium:	27
3.1.5 Místo komunikace	28
3.1.6 Čas komunikace:	28
3.1.7 Motiv:	28
3.1.8 Funkce textu:	28
3.2.1 Žánrově-stylistická a kompoziční charakteristika textu:	29
3.2.2 Téma:	31
3.2.3 Obsah textu:	31
3.2.4 Presupozice:	32
3.2.5 Neverbální prvky:	32
3.2.6 Lexikum:	32
3.2.7 Syntax:	32
3.2.8 Suprasegmentální prvky:	33
4. Metoda překladu	35
5. Profil cílového textu	36
6. Překladačské problémy	37
6.1 LEXIKÁLNÍ ROVINA	37
6.1.1 Výraz “Not relatable”	37
6.1.2 Slovo “Feminist“	37
6.2 SYNTAKTICKÁ ROVINA	41
6.2.1 Souvětí	41
6.3 MORFOLOGICKÁ ROVINA	42
6.3.1 Překlad předpřítomného času	42
7. Posuny v překladu	44
7.1 Konstitutivní posuny	44
7.1.1 Předpona “anti“	44
7.1.2 Slovní spojení	45
7.1.3 Další konstitutivní posuny	45

7.2 Individuální posuny	46
7.2.1 Explikace	46
7.1.2 Simplifikace	48
7.3 Tematické posuny	49
8. Závěr	50
Bibliografie	51
Přílohy	53

1. Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila knihu *Feminism and Men* od spisovatelky a aktivistky Nikki van der Gaag. V první části budu překládat dvacet stran z druhé kapitoly nazvané *Za hranicemi binarity: Muži a feminismus*. Ve mnou vybraném úseku se autorka věnuje především vztahu mužů a feminismu, jak název napovídá. Knihu jsem zvolila proto, že téma feminismu je mi blízké a i má vedoucí, paní doktorka Kalivodová, se mu často věnovala. Při překládání se budu snažit, aby výsledný text byl co nejdělejší originálu, ale zároveň co nejvíce srozumitelný a pochopitelný pro české čtenáře. V druhé části práce provedu překladatelskou analýzu výchozího textu podle Christiane Nordové, konkrétně její knihy *Text analysis in translation*, 1991. Poté okomentuji některé problémy, se kterými se při překladu setkám a překladatelské posuny, ke kterým dojde. Využiji k tomu literaturu, se kterou jsem se během svých studií seznámila.

Použité zkratky:

O – Originál

P – Překlad

VJ – výchozí jazyk

CJ – cílový jazyk

2. Překlad

Odstranění překážek: cesta muže k feminismu

„Feministky prezentovaly důležitou kritiku společnosti ovládané muži, která neustále a globálně zachází s ženami jako s druhořadými občany. To, co říkaly, je pravda, a ačkoliv jsem muž, jejich pravda ke mně promlouvala,“ prohlásil Byron Hurt, afroamerický dokumentarista a aktivista proti sexismu.

„Díky feminismu jsem objevil jazyk, který mi pomohl lépe vyjádřit zkušenosti, kterých jsem nabyl, když jsem vyrůstal jako muž. Feministické texty o patriarchátu, rasismu, kapitalismu a strukturálním sexismu ve mně rezonovaly, protože jsem sám byl svědkem oné mužské dominance, proti které vystupují. Jako dítě jsem ji viděl doma a jako dospělý ji udržoval. Jejich analýza mužské kultury a mužského chování mi pomohla zasadit patriarchální postavení mého otce do mnohem většího sociálního kontextu a také mi pomohla lépe porozumět sobě samému. Zjistil jsem, že miluji feministky a feminismus jsem si osvojil. Nejen, že dává ženám hlas, ale také razí mužům cestu, aby se mohli vymanit z pout tradiční maskulinity. Když ubližuji ženám ve svém životě, ubližuji tím i sám sobě a celému společenství.“¹

Hurt jasně vyjadřuje, co mu podle něj feminismus může nabídnout. Ale mnoho dalších lidí, jak mužů, tak žen, nemá ohledně tohoto tématu jasno. Tato kapitola přímo řeší některá ze stále se objevujících témat současných debat o mužích a feminismu. Sleduje, co feminismus znamená pro muže a ženy, a zkoumá hnutí za mužská práva, které je většinou buď implicitně nebo i explicitně protiženské. Ukazuje, jak vztah mužů k feminismu přímo souvisí se vztahem mužů a žen k otázce LGBTI (lesby, gayové, bisexuálové, transgenderoví lidé a intersexuálové). Zkoumá komplikovaný vztah feminismu 21. století a transgenderových práv. Také nechává promluvit několik mužů, kteří se označují za feministy, o tom, proč si myslí, že je to tak důležité.

Jaký druh feminismu je ten váš?

Pro své listopadové vydání roku 2013 najal časopis *Elle* tři různé reklamní agentury, aby se pokusily o jistou „změnu značky“ feminismu. První agentura

¹ www.theroot.com/views/why-iam-male-feminist

vytvořila vývojový diagram s názvem „Jste feministka/feminista?“. Další udělala reklamu o rovnosti platů. Třetí agentura vymyslela reklamu o stereotypch o ženách.² Podle *Elle* byl důvodem pro tento krok fakt, že pouze jedna ze sedmi žen ve Spojeném království se nazývá feministkou. A pouze první ze tří agentur vůbec připustila ve svém díle možnost, že by se toto mohlo týkat i mužů.

Ve skutečnosti však statistický údaj, že jen jedna žena ze sedmi je feministka, vyplývá z průzkumu provedeného online serverem pro novopečené matky Netmums, takže je to údaj, který nereprezentuje širší vzorek populace. U takových respondentek asi nepřekvapí, že jejich hlavním zájmem (69 % hlasů) bylo „obnovit hodnotu mateřství“. Na druhou stranu mělo 41 % odpovídajících pocit, že společnost ve Spojeném království je „stále světem mužů“ a 36 % prohlásilo, že „jejich dcery si nedovedou představit dobu, kdy se na muže a ženy nenahlíželo jako na sobě rovné“.³

Co se týče mého vlastního feminismu, ačkoliv se považuji za sociálně progresivní internacionalistku, kritickou vůči kapitalismu a hlavně neoliberalismu, nálepky mi nepřijdou moc užitečné.

Vždycky se mi líbila jednoduchá definice z roku 1913 od spisovatelky a aktivistky Rebeccy West: „Nikdy se mi nepodařilo zjistit co přesně feminismus je; vím jen, že mě lidé nazývají feministkou, kdykoliv vyjádřím postoje, které mě odlišují od rohožky.“

Další názor, se kterým souhlasím, je, že „osobní je politické“. Sahá až do 70. let 20. století, a mám jej na paměti, když píšu tuto knihu. Částečně proto, že je stále důležité, abychom se pokusili ve svých vlastních životech praktikovat to, co kážeme ostatním. Ale také proto, že osobní a politické oblasti jsou tak provázané, a přesto se je často snažíme rozdělit. Tato perspektiva se vytratila někdy v 90. letech 20. století, když převládal názor, že žijeme v „postfeministické“ době, kdy už bylo dosaženo většiny práv, za která dřívější feministky bojovaly.

Mezi hlavní feministická hnutí patří radikální feminismus, který klade největší důraz na prostředí čistě pro ženy, liberální feminismus a marxistický nebo socialistický feminismus, který je jasně provázaný s kritikou kapitalismu a analýzou vykořisťování. Feministky také uzavírají spojení podle svých

² dlvr.it/44X6Mr

³ www.netmums.com/home/feminism

zvláštních perspektiv a zkušeností s náboženstvím, sociální třídou nebo rasou, takže existují organizace a skupiny černošských feministek, muslimských feministek nebo lesbických feministek.

Feminismus musí být založen na sociální, politické a kulturní realitě. „Věřím, že feministická hnutí všude po světě se rodí ze specifických politických a ekonomických realit míst, kde se nacházejí. V tomto ohledu má každé hnutí odlišné problémy a zájmy,“ poukazuje indická spisovatelka Urvashi Butali. „Navzdory kulturním a ekonomickým rozdílům ale existují problémy sdílené ženami po celém světě, o které se feministky zajímají,“⁴ dodává.

Feminismus je jiný mezi mladými a staršími, bělošskými a černošskými feministkami a feministy, heterosexuály a LGBTI osobami a mezi zeměmi Severu a Jihu – země na Jihu jsou často součástí takzvaného „majoritního světa“. Například aktivistky a aktivisté z Jihu někdy vnímají feminismus jako severní kulturní koncept, zatímco ti z bílé střední třídy často nechápou, jakému rasismu a utlačování čelí černošky a ženy z jiných etnických menšin.

Bell hooks, dlouholetá feministická aktivistka, akademička a spisovatelka, která až do své smrti působila jako profesorka Apalačských studií na Berea College ve Spojených státech amerických, představila širokou definici feminismu, která neštve ženy proti mužům: „Jednoduše řečeno, feminismus je hnutí s cílem zničit sexismus, sexistické vykořisťování a útlak.“⁵ Tento boj vidí jako jasně propojený se změnou patriarchálních struktur:

„Bez ohledu na jejich stanovisko, všichni, kteří propagují feministickou politiku, by měli pochopit, že práce nekončí bojem za rovnost příležitostí v rámci existujícího patriarchálního systému. Musíme pochopit, že zápasení s patriarchátem a jeho dekonstrukce je jádrem moderního feministického boje. To je nutné, pokud máme opravdu ženy i muže osvobodit od staromódního sexistického přemýšlení a činů.“⁶

Ve svém „Dopise bělošským feministkám“ americká feministická blogerka Jessica Hoffman píše:

„Privilegium je druh jedu – je zákeřné, zatemňuje, uvádí v omyl, mate – a to je součástí toho, jak je moc udržována. Lidé s privilegii, kteří mají dobré úmysly, často

⁴ www.granta.com/New-Writing/Interview-Urvashi-Butalia

⁵ *Feminist Theory from Margin to Center*, Pluto Press, 2000, a *Feminism Is for Everybody: Passionate Politics*, Pluto Press, 2000.

⁶ Ibid

všechny okolnosti nechápou, nevidí jasně, co se děje a jak jsou do toho zapletení, a mohou tak pohodlně nevidět svou odpovědnost.”⁷

Většinu žen neovlivňuje jenom sexismus. Jak podotknul jeden blog o černošském feminizmu, pokud feminizmus není schopen rozlišovat různé druhy útlaku, nezvládá ani „zachycovat a odrážet extrémní rozdíly v tom, jak různé ženy žijí své životy,” což stojí v cestě „náročnému snažení o přeměnu feminizmu ve více feminizmů – v něco, co lépe může lépe reprezentovat naši úžasnou rozmanitost”⁸.

Ve 21. století došlo k znovuzrození feminizmu, vedeného mladými feministkami po celém světě, které se sdružují po internetu i mimo něj. Na twitteru mě zaujalo, že v lednu roku 2014 zavedla stránka the Feminist Wire novou rubriku s názvem „Osobní je politické”⁹. Možná se feminizmus vrací, pokud tedy vůbec někdy zmizel.

Ale americká kritická teoretička Nancy Fraser¹⁰ argumentuje, že dnešní feminizmus se soustředí spíše na stránku osobní než politickou, pohlcený individualismem, který je ve své podstatě spojený s kapitalismem. Věří, že:

„Feministické myšlenky, které dříve tvořily radikální pohled na svět, se nyní vyjadřují individualisticky. Jestliže feministky dříve kritizovaly společnost, která podporuje kariérismus, najednou ženám radí, aby se do kariérního postupu ‚opřely‘. Hnutí, které dříve upřednostňovalo sociální solidaritu, teď oslavuje podnikatelky. Perspektiva, která si kdysi cenila ‚péče‘ a sounáležitosti, teď podporuje individuální pokrok a meritokracii.”¹¹

⁷ [thefeministwire.com/2013/10/17973/;](http://thefeministwire.com/2013/10/17973/)
[www.alternet.org/story/81260/on_prisons %2C_borders%2C_safety%2C_and_privilege%3A_an_open_letter_to_white_feminists](http://www.alternet.org/story/81260/on_prisons_%2C_borders%2C_safety%2C_and_privilege%3A_an_open_letter_to_white_feminists)

⁸ www.theguardian.com/commentisfree/2013/dec/09/blackfeminist-movement-fails-womenblack-minority

⁹ thefeministwire.com/2014/01/iam-a-girl/#.Utaf0B9onhM.twitter

¹⁰ Nancy Fraser, *Fortunes of Feminism: From State-Managed Capitalism to Neoliberal Crisis*, Verso, 2013

¹¹ www.theguardian.com/commentisfree/2013/oct/14/feminism-capitalist-handmaidenneoliberal

Její analýza, dále rozvedena v kapitole o zaměstnání, jasně ukazuje, proč je důležité vrátit spojení osobní a sociální sféry do analýzy, která bude zahrnovat oboje jako jednotný celek.

Feminismus: sprosté slovo?

Ale nejprve musíme získat zpět slovo „feminismus“. U mnoha lidí vyvolává silně negativní pocity, které termín „genderová rovnost“ neprobouzí. Stejný efekt má slovo „patriarchát“. Tato slova často vyvolávají zmatek, nepochopení, a dokonce i vztek a to platí jak pro muže, tak pro ženy.

Britská studentka Rose Kelly vypráví o své zkušenosti se slovem „feminismus“:¹²

„Kdybyste navštívili můj kampus, mysleli byste si, že feminismus je sprosté slovo. Před pár týdny na semináři o kultuře a diverzitě vyučující požádal, aby všichni feministé a feministky zvedli ruce. Musím se studem přiznat, že já to neudělala. Vlastně jen jedna dívka ze třídy dvaceti lidí ruku zvedla.

Nestydím se za své přesvědčení, k tomu mám daleko, ale zdráhám se označovat se za feministku kvůli představám, které tento pojem v lidech vyvolává. „Mladé ženy se nechtějí označovat za feministky, protože je nám ve spojení s tímto slovem vnucována představa nevkusné lesby, která nenávidí muže,“ prohlásila Siobhan Garrigan, další britská studentka.”

Nebo jak píše Holly z feministického blogu Vagenda:

„Zeptaly jsme se dívek, proč si myslí, že se z pojmu feminismus stalo něco tak sprostého. Slova, kterými dívky odpovídaly, byla: ‚nesexy, neženské, vzteklé, matoucí, akademické, zavražďující, vyvolávající vinu, radikální, děsivé, nenávidné k mužům, neinkluzivní, špatně se s ním ztotožňuje,‘“¹³

Sri Danti Anwar, tajemnice indonéskeho ministerstva pro posílení postavení žen a ochranu dětí, mi řekla, že:

„V Indonésii se nechceme označovat za feministky. K tomu slovu je zde odpor, protože je vnímáno jako západní. Ani slovo gender vždy nepoužíváme, spíše ho parafrázujeme. Myšlenku rovnosti žen a mužů musíme vztáhnout k běžnému životu lidí. To je ta pravá výzva, ne jazyk samotný.“¹⁴

¹² www.guardian.co.uk/education/2012/nov/23/why-is-feminism-a-dirty-word

¹³ ‘Talk feminism: the F word and girls today’, Guide Association, 2013.

¹⁴ Rozhovor na Jakartě, únor 2014

Některé z odpovědí k online výzkumu pro tuto knihu navrhovaly slovo změnit, ale mnoho mladých žen mu raději vrací původní význam. Ale jedna z odpovědí například zněla: „Myslím, že feministické hnutí by přilákalo více mužů, kdyby bylo popisováno více genderově neutrálním výrazem.”

Po éře, kterou mnoho lidí definovalo jako „post-feministickou”, je povzbudivé vidět tuto novou „vlnu” mladých žen a některých mladých mužů, kteří se rádi označují za feministky a feministy. „Inspiruje mě návrat feminismu a cítím nesmírnou naději, že přinese opravdovou a dlouhotrvající změnu,” odpovídali také účastníci v internetovém výzkumu.

Mladší generace možná tomu, co feminismus znamená, rozumí jinak než starší generace feministek, ale všichni bychom se přihlásili k definici Rebeccy West, že nechceme, aby se s námi zacházelo jako s rohožkami.

A přestože kniha Caitlin Moran „Jak být ženou“ vyvolala vlnu kontroverze, zdá se, že její směs humoru a problémů přiměla mnoho mladých žen přemýšlet o tom, co znamená být ženou a feministkou.¹⁵ V knize píše:

„Zde je rychlý způsob, jak můžete zjistit, zda jste feministka. Sáhnete si do kalhot.

- a) Máte vagínu? a
- b) Chcete si o ní rozhodovat samy?

Pokud jste na obě otázky odpověděly ‚ano‘, tak gratuluji! Jste feministka.”

Mladá australská podnikatelka Holly Ransom souhlasí, že její generace raději nepoužívá slovo „feministka”, ale argumentuje, že tomu tak je, „protože při vývoji tohoto slova se pro většinu lidí konotace posunuly ze ‚stejných práv‘ k ‚nenávisti k mužům‘“. Pokud se ale jedná o termín „stejná práva”, říká, že „ještě nepotkala mladou ženu, která by nebyla pro.“ Pro Ransomovou „to je další důkaz, že musíme zvýšit povědomí o konotacích užívání našeho jazyka, přizpůsobit tomu současnou debatu a současně sejmout plášť neviditelnosti z latentních postojových a kulturních fenoménů, které v současnosti zabraňují pokroku v genderové rovnosti”¹⁶.

¹⁵ Caitlin Moran, *How to Be a Woman*, HarperCollins, 2012.

¹⁶ Committee for Economic Development of Australia (CEDA), *Women in Leadership: Understanding the gender gap*, 2013.

Proč potřebuji feminismus?¹⁷

Mladé ženy na Dukeově univerzitě ve Spojených státech amerických patří k několika skupinám, které se rozhodly zorganizovat takzvanou „PR kampaň pro feminismus“.

Jejich vyjádření znělo takto: „Naši třídu znepokojilo to, co vidíme jako velmi rozšířené přesvědčení, že dnešní společnost už feminismus nepotřebuje ... Máme pocit, že dokud se nezredukuje pomlouvání feminizmu a ženských problémů, bude těžké dosáhnout úplné genderové rovnosti statisticky i společensky.“

Jejich účet nyní obdržel více než čtyři tisíce fotografií z celého světa s výrokem, proč je feminismus stále potřeba. Většina z nich je od mladých žen, některé i od mladých mužů.

Zde je několik příkladů:

„Potřebuji feminismus, protože v roce 1913 obětovala má praprababička život při protestu sufražetek za volební právo žen, a i sto let poté STÁLE nemáme rovnost pohlaví.“

„Potřebuji feminismus, protože patnáctiletá dívka by neměla chodit domů s tak nepříjemným pocitem, že má slzy na krajíčku, protože na ni na ulici nějaký muž pořvával.“

„Potřebuji feminismus, protože ‚mužská zaměstnání‘ (jako inženýr nebo lékař) jsou placena víc, než ‚ženská‘. A to NENÍ v pořádku!“

„Potřebuji feminismus, protože když jsem byla dítě, řekla jsem své rodině, že dívky nemohou být hezké i chytré.“

„Potřebuji feminismus, protože můj synovec byl nazván ‚homoušem‘ (svým vlastním otcem) za to, že si hrál s koťátkem, které jsem mu koupila. Synovci jsou dva roky.“

„Potřebuji feminismus, protože když jsem mluvila o ženských právech, někdo ke mně přišel a řekl: ‚Ženy jsou dobré jenom k tomu, aby nám naplnily žaludky a vyprázdnily varlata.‘“

Zapojení mužů do feminismu: ďábel tkví v detailech

¹⁷ whoneedsfeminism.tumblr.com/

Zahrnutí mužů do boje pro genderovou rovnost není nic nového, i když jich vždy bylo velmi málo. V roce 1848 se muži zúčastnili prvního shromáždění na podporu práv žen v západním světě. V roce 1978, kdy se v mnoha zemích začaly tvořit mužská uskupení, vyšlo v Los Angeles na páté Národní konferenci o mužích a mužství prohlášení, ve kterém stálo, že „ženské hnutí je ta nejlepší věc, co se kdy mužům stala“.

Zdá se ale, že v posledních letech se změnil pohled mladších feministek na zapojení mužů. Například organizace UK Feminista¹⁸ se nazývá: „hnutím běžných žen a mužů, kteří bojují za genderovou rovnost,“ a přestože početné publikum tisíce lidí na jejich národní konferenci v roce 2012 tvořily převážně ženy, zahrnovalo i nezanedbatelnou menšinu mužů. Dále v online výzkumu pro tuto knihu 90 % mladších respondentů řeklo, že muži mohou být feministy, a stejně odpovědělo 73 % respondentů přes padesát.

Gary Barker, jeden z průkopníků práce s muži z hlediska genderové rovnosti a zakladatel organizace Instituto Promundo v Brazílii¹⁹, mi vyprávěl o „generačním posunu“:

„Je tu teď generace mladých mužů, kteří vyrůstali s tím, že ženská práva jsou každodenní realitou, a skupina mladých žen, které od mužů očekávají alespoň respekt. Myslím, že skutečná situace pohání naši práci v mnoha částech světa. Je více a více žen, které bojují za ženská práva a tvrdí: “Samozřejmě, že vy (muži) tu máte být. Nemusíte na každém kroku prohlašovat, proč by se muži měli vyjadřovat k genderu. My to chápeme.”²⁰

Marisa Viana da Silva, mladá feministka z Brazílie, říká:

„Mám zkušenost, že my, mladé feministky, jsme více otevřené práci s muži, než by mohly být starší feministky. Věříme, že muži také mohou být feministé, a jsme více otevřené diskusím. Uvědomujeme si, že potřebujeme větší hnutí a co nejvíce podpory. Pro mladší feministky je těžké dostat se do více elitních prostředí, která získaly starší feministky, a tak si musíme položit otázku: jak získáme podporu a s kým máme pracovat? A to zahrnuje muže. Musíme spolupracovat napříč různými hnutími – v Latinské

¹⁸ ukfeminista.org.uk/

¹⁹ promundo.org.br/en/

²⁰ newint.org/features/2011/07/01/boys-brazils-favelas-violenceagainst-women/

Americe jsme my, mladé feministky, zapojené do domorodých a environmentálních hnutí. Tuto identitu si nesete s sebou, kamkoliv jdete.”²¹

Mluvila jsem také s Andreasem, mladým mužem z Indonésie, který mi řekl, že díky vzdělávání a změnám v legislativě

„jsou ženy více ochotné vyjádřit svůj názor a muži je začínají poslouchat. Mladí vzdělaní muži vidí, že ženské hnutí si zaslouží podporu. To je rozdíl mezi generacemi. Můj otec vždy povytáhnul obočí a ptal se ‚Co je vlastně feminismus?‘ a odkazoval se na Bibli, ale aspoň ve městech budou mladí muži ženy podporovat. Ve vesnicích je to pořád mnohem těžší. Hlava vesnice a rodiny je vždy muž, a hlas žen a dívek není v rodinných rozhodnutích brán vážně.”

Na internetové stránce Feminism.com odpovídá americká aktivistka a feministka Amy Richards na otázku, zda feminismus bojuje za rovnost obou pohlaví:

„Já osobně bojuji za rovnoprávnost mužů stejně jako za rovnoprávnost žen – nebo spíš bojuji za osvobození mužů a žen od nerovností. A tyto nerovnosti jsou většinou založené na dlouhodobých stereotypech, to znamená, že muži jsou podmíněni tak a ženy jinak. Feminismus je o likvidaci těchto domněnek a stále více vědeckých důkazů to ukazuje – náš gender nás programuje, a to není dobře. Muži jsou často více trestáni, když vybočují z konvencí. Ženy se do mužských světů dostanou jednodušeji než muži do těch ženských.”²²

Nicméně další důvod, proč mnoho mladých žen více vítá muže feministy, může souviset s argumentem americké kritické teoretičky Nancy Fraser v kapitole 2 o individualizaci. Jelikož mladé ženy mají tendenci zaujímat spíše individualistický přístup, který si více cení volby než kolektivismu, není k volbám, které ženy činí, takový odpor z politických důvodů jako u předchozích generací feministek. Individuální volba má vyšší hodnotu než politické činy.

Ať už je za tím jakýkoliv důvod, skutečnost, že mladé feministky jsou ochotnější přivítat do svých řad muže, je velkou změnou.

V minulosti (a někdy i dnes) byli často muži, kteří se označovali za feministy nebo podporovatele feminizmu, napadáni jako představitelé utlačovatelů a patriarchátu, jako kdyby vše, co muži udělali ženám, byla jejich osobní chyba, jako kdyby muži také pod patriarchátem netrpěli. Jak poznamenal spisovatel a

²¹ Rozhovor s autorkou, únor 2014

²² www.feminist.com/askamy/feminism/0309_fem06.html

sociolog Allan Johnson, mnoho lidí si myslí, že slovo „patriarchát“ znamená „muži“, ale to je chybný výklad tohoto slova. „Patriarchát je ... druh společnosti, na které se podílejí muži i ženy ... Společnost je patriarchální do té míry, že podporuje mužské privilegium tím, že je dominována a identifikována muži a soustředí se na ně. Je také řízena podle posedlosti ovládnutím a jedním z jejích klíčových aspektů je útlak žen.“²³

Respondenti on-line výzkumu pro tuto knihu poznamenali: „Měla by existovat místa pouze pro ženy, ale měla by existovat i místa, kde by ženy a muži mohli spolupracovat na problémech, které se týkají obou skupin,“ a „Dle mé zkušenosti jsou některé feministky silně proti tomu, aby se muži angažovali ve feministických otázkách.“

Mnoho feministek je podezřívavých vůči mužům, kteří se chtějí zapojit do něčeho, co bylo často právem čistě ženskou doménou. Mají strach z jejich motivů, obávají se, že ženské skupiny, které se potýkají s problémy, přijdou kvůli mužům o zdroje a pozornost. Také vědí, že mnoho skupin, které tvrdí, že jsou „pro mužská práva“, je často misogynních a nesnášenlivých vůči ženám.

Politická antropoložka z Velké Británie Andrea Cornwall a politická analytička Emily Esplen píší ve své práci o posílení postavení žen a o mužích:

„S rostoucím zájmem o muže a maskulinitu roste i rozpolcenost mezi feministkami v otázce, o čem vlastně je ‚mužská agenda‘. Podle někoho odvrací pozornost od skutečného úkolu, tedy práce se ženami za účelem pomoci jim získat větší zastoupení, zdroje a silnější hlas. Pro jiné feministky představuje mužská agenda nepřijemnost a hrozbu, která odvádí důležité finanční prostředky a pozornost od ženských práv. Další feministky ji vnímají jako módu bez politické podstaty.“²⁴

Genderová odbornice ze Zimbabwe Everjoice Win reaguje na článek Andrey Cornwall a Emily Esplen ještě silněji:

„Všechny tyto věci, které navrhuje, že by muži měli dělat – mobilizovat ostatní muže, navzájem se pobízet, volit ženy, pracovat v odborech – souhlasím, MUSÍ je dělat. Ne jako laskavost ženám, ale protože chtějí. Musí to dělat, pokud opravdu tak moc věří v lidská práva a bojují za ně a jsou takoví demokraté, jak tvrdí. Největší úkol, kteří ale muži mají, je změnit své chování, postoje a vztahy se ženami. Tuto změnu musí důsledně demonstrovat. Samozřejmě potřebujeme DŮKAZY (ano, to slovo, které proti nám tak

²³ Allan G. Johnson, *The Gender Knot: Unravelling our patriarchal legacy*, Temple University Press, 2005.

²⁴ www.contestations.net/issues/issue-3/women%E2%80%99sempowerment-what-do-men-have-todo-with-it/

rádi používají), že to, co dělají, přispívá k rovnosti pohlaví a pomáhá ženám, aby si mohly začít užívat svá práva. Do té doby prosím nečekejte, že budou feministky skákat radostí z toho, že muži dělají, co měli dělat vždy. Být dobří lidé. Říkám to dostatečně jednoduše?”

Ve skutečnosti to tak jednoduché není. Musíme zvážit hlubší kulturní důvody. Mladá britská spisovatelka Laurie Penny se k tomuto tématu vyjadřuje zajímavě, protože dokáže jasně vystihnout, proč i muži, kteří nejsou sexističtí a nechovají se patriarchálně z patriarchátu těží.

Říká:

„Jistěže to není tak, že všichni muži nesnášejí ženy. Ale kultura nesnáší ženy, takže muži, kteří vyrostli v sexistické kultuře, mají tendenci dělat a říkat sexistické věci a často to tak ani nemyslí. Nesoudíme vás za to, kdo jste, ale to neznamená, že po vás nebudeme chtít, abyste změnili své chování. To, co k ženám cítíte ve svém srdci, má menší bezprostřední váhu než to, jak se k nim denně chováte.

Můžete být ten nejněžnější, nejmilejší muž na světě a stejně těžit ze sexismu. Tak útlak funguje. Tisíce jinak slušných lidí se nechají přesvědčit, aby se podřídili nespravedlivému systému, protože je to tak jednodušší. Vhodná reakce na to, když se někdo dožaduje změny tohoto nespravedlivého systému, je poslouchat, ne se odvracet a jako dítě křičet, že to není vaše vina. A vaše vina to není. Jsem si jistá, že jste milí. To ale neznamená, že nemáte zodpovědnost s tím něco dělat.”²⁵

Muži si také musí uvědomit, že nejenže mají zisk z takzvané „patriarchální dividendy”, i když třeba nechtějí, ale také že existuje reálná hrozba, že i ti nejvíce profeminističtí muži budou zabírat ženám místo – na schůzích, ve financování a obecně při prosazování ženských hlasů. Melanie Judge, jihoafrická společenská komentátorka, pronesla:

„Způsob, kterým se muži angažují, musí být pod drobnohledem, protože muži aktivisté zabírají politický prostor a musí se zodpovídat z toho, jakým způsobem projevují maskulinitu a jak zpochybňují nebo reprodukují stávající systémy. Musí pracovat se ženami na prevenci. Ďábel tkví v detailu.”²⁶

Jedna respondentka z on-line výzkumu pro tuto knihu napsala:

²⁵ L. Penny, ‘Of course all men don’t hate women. But all men must know they benefit from sexism’, www.newstatesman.com/2013/08/lauriepenny/men-sexism

²⁶ Interview, June 2013. Melanie blogs on www.queery.oia.co.za; and www.thoughtleader.co.za/melanie-judge

„Aby plně rozpoznávali útlak žen, aby uznávali, že z něj těží, i nedobrovolně, a konečně aby si nemysleli, že jsou pořád středem pozornosti. Nesmí nám brát naše hlasy v našich prostorech. Jejich podpora je důležitá, jsem vždycky ráda, když muž sám rozpozná sexismus. Ale byla bych ráda, kdyby se více zapojili do své vlastní dekonstrukce, jako například podat petici za otcovskou dovolenou, zkusit se nechovat jako typický muž atd. Chtěla bych, aby byl pro jednou ‚mužský pohled‘ zaměřen na další muže a na sebe samé.”

A má pravdu. V posledních letech muži, kteří bojovali za genderovou rovnost, usilovali o konec násilí páchaného na ženách a vedli kampaně za lepší podmínky otcovské dovolené a přístup ke svým dětem. Ale věnovali méně pozornosti některým problémům spojeným s mocí a strukturální nerovností, které jsou zásadní pro dosažení skutečné rovnosti mezi muži a ženami.

Marc Peters z organizace MenEngage si je vědom spojenectví, která je potřeba navázat mezi privilegovanými lidmi – bílými, vzdělanými muži ze Západu, jako je on sám – a lidmi bez privilegií: „Když vstoupím do místnosti plné lidí, abych mluvil o rovnoprávnosti, moje privilegium vyvolává plno domněnek o mém pohledu na svět. Když tyto domněnky vyvrátím, nemám problém najít společnou řeč a lidskou sounáležitost se systematicky utlačovanými skupinami lidí. Zato najít společnou řeč s lidmi jako jsem já, ze skupiny, která generuje utlačování, to je ta pravá výzva.”²⁷

Existuje mnoho mladých mužů, jako je Marc, kteří dělají přesně toto – propojují osobní a politickou sféru. Když navštíví schůze s genderovými nebo feministickými tématy, kde bývají jedinými muži mezi třiceti ženami, často se setkávají s nedůvěrou a někdy i s vyloženou nevraživostí. Občas, ne-li pořád, si zkrátka nemohou pomoci a cítí se jako představitelé nepřátelské skupiny, pachatelé, ti, kdo mají moc, spíše než jako otcové, bratři, strýcové, dědečkové, milenci, partneři, kolegové nebo přátelé. To, že se navzdory tomu stále těchto setkání účastní, ukazuje, že mají stejně velký zájem změnit status quo jako mnoho z žen v místnosti.

To si žádá odvalu. Takový druh odvahy, který ženy tolik let potřebovaly a stále potřebují, když jsou jedinou ženou v místnosti. Toto by mělo být něco, co jako feministky dokážeme uznat.

Feminismus, muži a sexualita

²⁷ onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1759-5436.12074/abstract

V posledních letech přimělo hnutí LGBTI i feministky i muže zabývající se maskulinitou přehodnotit to, jak definují gender. Koordinátor organizace MenEngage Oswaldo Montoya Telleria mi řekl:

„Mezi hnutím za muže a genderovou rovnost a hnutím LGBT je hluboké propojení. Obě odporují statu quo ve spojení s homofobií. Jednou z hlavních překážek pro muže a maskulinitu je strach, že nás někdo bude podezřívát z toho, že nejsme heterosexuální. LGBT hnutí tuto normu zpochybňuje – pro ně je normou rozmanitost. Pamatuji si, že jsme na začátku devadesátých let dvacátého století v Nikaragui vytvořili hnutí mužů proti násilí. Polovina těchto mužů byli gayové, polovina heterosexuálové, někteří pravděpodobně někde mezi tím. Cítili jsme, že nám patriarchální systém ubližoval, a chtěli jsme podpořit ženský boj. Byli jsme tam spolu a začali jsme společně konfrontovat své strachy a předsudky. To byl pro mě velmi silný moment.”

Expert na maskulinitu a sociolog Michael Kimmel říká, že když přednáší, vždy dostává otázky od mužů, kterým říká „naštvaní bílí muži v zácvičku”. V článku „Kdo se bojí mužů feministů?”²⁸ udává jeden příklad:

„Statný bělošský student. Sedí v zadní řadě, paže překřížené na hrudi ... zvedl ruku: ‚Co z vás dělá takového experta na muže?’ začal, ‚podle toho, jak mluvíte o naslouchání ženám a podporování feminismu, musíte být buzerant nebo tak něco. Rozhodně nejste pravý chlap.“

Kimmel pokračuje:

„Vždy mě poněkud zaskočí, když se stanu terčem nepodložených homofobních útoků, když jsem ohledně své sexuality konfrontován nebo když je moje mužství předmětem spekulací, navzdory tomu, kolikrát jsem to už zažil. Proč si někteří lidé myslí, že podpora feminismu nějakým způsobem znamená odhalení sexuální orientace?”

Vzápětí si sám na otázku odpovídá:

„V očích naštvaných bílých mužů nemohou profeminističtí muži existovat, a tak se snaží mě odhalit jako falešného muže.”

Muž, který zpochybňuje tradiční maskulinitu, je z nějakého důvodu menší „chlap”, spíše než větší. Proto se „teplý” stále používá jako urážka na školních hřištích, ale je určena spíš chlapcům než dívkám.

Z toho důvodu je tak důležité, aby feministé i feministky do své analýzy zakomponovali pochopení problémů LGBTI, protože LGBTI jsou v čele boje s tradičním pojetím genderu, toho, co by „mělo” znamenat být mužem nebo ženou.

²⁸ Michael Kimmel, ‚Who’s afraid of men doing feminism?’, in Tom Digby (ed.), *Men Doing Feminism*, Routledge, 1998.

V některých zemích, včetně Indie, se nyní používá políčko „jiné“, které se dá zaškrtnout místo „žena“ nebo „muž“. Ti, kteří se neidentifikují jako ani jedno pohlaví, jsou pořád „jiní“, ale aspoň jsou rozeznávanou kategorií.

Lidé patřící mezi LGBTI za projevy své identity draze platí. V některých zemích tolerance homosexuality roste, zatímco v jiných jsou LGBTI vražděni, znásilňováni, vězněni a někdy dokonce i popraveni jen za to, kým jsou. Být gay je stále nelegální v 78 zemích a být lesba je nelegální v 49. V některých zemích v Africe se vedou ostré spory o legislativě proti homosexuálům.²⁹

Dokonce i v Evropě ukázala anketa z roku 2013, že 26 % homosexuálních lidí a 35 % transgenderových lidí uvedlo, že v posledních pěti letech byli terčem útoku nebo výhrůžek násilím. Skoro polovina z 93 000 tázaných řekla, že se setkali s diskriminací nebo obtěžováním na základě své sexuální orientace, a polovina z nich incident nenahlásila, protože „by se stejně nic nestalo nebo nezměnilo“³⁰.

Zatímco v mnoha zemích Latinské Ameriky prošly návrhy zákonů o manželství pro všechny bez většího povyku, například ve Francii vyšly v roce 2013 tisíce protestujících pro i proti do ulic. Historik Dominique Venner se dokonce zastřelil u oltáře v katedrále Notre Dame v Paříži, protože byl tak silně proti myšlence manželství homosexuálů.³¹

Spojitosti s pravicovými hnutími nejsou náhodné. Marine Le Pen, předsedkyně francouzské pravicové Národní fronty, publikovala tweet o Vennerově „politickém gestu“, které se dle jejích slov mělo „snažit Francii probudit“³². A mnoho lidí, kteří jsou proti manželství homosexuálů, je také proti feminismu a chce se vrátit k „tradičním“ představám o tom, co znamená být mužem nebo ženou.

²⁹ www.bbc.co.uk/news/worldafrica-25775002

³⁰ www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20130508STO08096/html/Day-against-homophobia-new-survey-reveals-scale-of-discrimination-in-Europe;andnewint.org/blog/2013/05/17/homophobia-europe/#sthash.aY92NYOd.dpuf

³¹ edition.cnn.com/2013/05/23/opinion/opinion-poirier-same-sexmarriage-suicide/index.html

³² Ibid

Nejsou to ale jen pravicoví homofobní lidé a organizace, kteří mají problém s transgenderovými skutečnostmi. Feministky také, především radikální feministky a ty, které se soustředí na nerovné mocenské vztahy mezi muži a ženami, nejsou vždy vstřícné k transgenderovým ženám, protože je vidí jako muže nebo bývalé muže. Jejich skupiny samy byly terčem útoků aktivistů za mužská práva kvůli vylučování mužů.

Ve vyjádření ze srpna 2013,³³ třicet sedm radikálních feministek z pěti zemí uznalo, že členové trans komunity čelí útlaku, ale poznamenaly, že změna jejich genderové identity není politickým řešením a není feministickou strategií, a že potenciálně „podkopává řešení pro všechny, i pro osoby procházející tranzicí, tím, že přijímá a posiluje kulturní, ekonomické a politické vnímání ‚genderu‘, spíše, než aby jej zpochybňovala... Tranzice sama o sobě nepomáhá v boji za rovnoměrné rozložení moci mezi pohlavími.”

Transgenderoví lidé cítí hořkost z toho, co vnímají jako zradu. Jiné prohlášení od feministek a feministů nebo bojovnic a bojovníků za ženská práva³⁴ z 26 zemí vyjádřilo podporu transgenderovým lidem a uvedlo, že jsou: „Nezbytní pro misi feminismu bojovat za ženy a jiné lidi, kteří jsou utlačováni, vykořisťováni a jinak marginalizováni patriarchálními a misogynními systémy a lidmi.” Podporovatelé transgenderových lidí v rámci feminismu zavedli pojem „transfeminismus”, jak uvedla jedna blogerka z magazínu *Ms.*:

„Transfeminismus... je zkratka jeden z mnoha druhů feminismu třetí vlny, které zaujímají intersekcionalní přístup k boji se sexismem a útlakem. Jediné, čím je transfeminismus odlišný, je skutečnost, že aplikuje feministickou analýzu i na transgenderové problémy, které v minulosti byly feministkami často přehlíženy nebo nesprávně vykládány... Když se transfeminismus redukuje na debatu o tom, zda se trans ženy ‚počítají‘ jako ženy nebo feministky, je to medvědí služba nejen nám, ale feminismu jako celku.“³⁵

³³‘Forbidden discourse: the silencing of feminist criticism of “gender”: an open statement from 37 radical feminists from five countries’, 12. srpen 2013, www.pandagon.net/wp-content/uploads/2013/08/GENDER-Statement.pdf?f9e4e1

³⁴ feministsfightingtransphobia.wordpress.com/2013/09/16/a-statement-of-trans-inclusivefeminism/

³⁵ msmagazine.com/blog/2012/04/18/trans-feminism-theresno-conundrum-about-it/

Nemohu než souhlasit.

Mužská práva: feministky jako „špiřitelky nenávisti a zkázy“

Tato další část nabízí pohled na muže, kteří jsou na opačném konci spektra než většina ostatních mužů v této knize v tom smyslu, že podporují mužská práva, často jako protiklad k ženským právům. Zdá se, že jejich nejsilnější zbraně míří na feministky. Jedna mladá blogerka píše o svém kamarádovi Danovi, který jí řekl:

„Přijde mi, že ‚feminismus‘ je často používán jako zástěrka pro špatně skryté útoky na muže. Vypadá to, že mnoho žen – ne všechny – které se označují za feministky, chtějí posloužit jen samy sobě a používají dvojí metr. Zdá se, že feminismus už není o stejných právech. Z právního hlediska mají ženy stejná práva. Diskriminace pořád existuje, ale feministické hnutí se posunulo do bodu, kde cílem není rovnoprávnost, ale posílení postavení. Chtějí získat moc a ‚potrestat‘ muže.“³⁶

Také existuje mnoho mužů (a jejich ženských spojenkyň), kteří vidí feminismus a ženská práva jako hnutí, které chce porazit celé mužské pohlaví. Zdá se, že k vyvolání zuřivosti nepotřebují mnoho, jak ukazují následující příklady.

Vezměme si například vztek namířený na Caroline Criado-Perez z Británie. Její zločin? V roce 2013 vedla kampaň, aby se na britských bankovkách objevila spisovatelka Jane Austen. Uspěla, ale předtím ji na sociálních sítích zaplavily stovky výhrůžek smrti a znásilněním. Od té doby si smazala twitterový účet a prohlásila, že ona a další oběti byly zklamané odpovědí policie že „nemají krmit ‚trollů‘“.

„Nekrmení trollů vám kouzelně nevymaže z hlavy představu toho, že budete hromadně znásilňována, dokud nezemřete, jak vám bylo řečeno,“ prohlásila. „Co mají oběti s touto představou dělat, s tím vztekem a děsem, který vyvolává? Máme si ji zvnitřnit, dokud nás nepohltní? Tak to je mi líto, ale líbit si to nenechám.“³⁷ Dva odsouzení byli muž a žena, což znovu ukazuje, že nejen muži mohou být sexisti.

Jen pouhé upozornění na problém sexismu může přijít velmi draho. Anita Sarkeesian, kulturní kritička pracující na on-line video sérii s názvem „Tropy vs.

³⁶ www.guardian.co.uk/education/2012/nov/23/why-isfeminism-a-dirty-word

³⁷ www.theguardian.com/uk-news/2013/sep/03/caroline-criadoperez-rape-threats-continue

ženy ve videohrách“ (Tropes vs. Women in Video Games), zahájila v roce 2012 on-line kampaň, aby na svou sérii vydělala peníze, a setkala se na internetu s přívalem obtěžování, včetně misogynních zpráv a výhrůžek smrtí. Někteří z jejích internetových kritiků dokonce i vyvinuli hru, kde bylo možné fyzicky napadat podobu Anity Sarkeesian. „Neútočili na moje argumenty,” říká, „šli po mě jen kvůli tomu, že jsem přišla s myšlenkou, že ve hrách existuje sexismus.”³⁸

V dalším případě zase na škole ve Velké Británii skupina šestnácti-, sedmnácti- a osmnáctiletých mladých žen založila Feministický spolek a vyfotila se se vzkazy o tom, proč potřebují feminismus, a mladí muži z jejich školy je za to podrobili sexuální objektivizaci, očerňování a obtěžování. Reakce školy? Nevypátrala a nepotrestala muže, kteří ženy napadali, ale raději požádala ženy, aby fotky odstranily „kvůli obavám o jejich bezpečnost”.

„Jednání školy ublížilo nejen ženám a dívkám, ale celé společnosti. Když selžeme v podporování hlasů dívek, zároveň se obracíme zády k chlapcům, kteří potřebují pomoc, aby se stali informovanými mladými muži. Prosím, připojte se k nám a pomozte vyslat jasnou zprávu do škol po celé zemi, že feminismus patří do vzdělání!” prohlásily mladé ženy.

Mnoho mladých žen a mužů odpovědělo. Jejich zprávy si můžete prohlédnout na webových stránkách.³⁹

Ti, kteří útočili na Caroline Criado-Perez, a chlapci, kteří obtěžovali dívky z Feministického spolku, se tak možná neidentifikují, ale jsou součástí odporu proti feminizmu, který přichází a odchází už nejméně patnáct let. V roce 1999 se jím zabývala spisovatelka Susan Faludi ve své knize „Podvedení: Zrada moderního muže“⁴⁰ (*Stiffed: The Betrayal of the Modern Man*) a o třináct let později Hanna Roisin v knize „Konec mužů a vzestup žen“⁴¹ (*The End of Men and the Rise of Women*).

Faludi vedla rozhovory s americkými muži ze všech společenských vrstev.

³⁸ www.ew.com/ew/article/0,,20679716,00.html

³⁹ feminismbelongs.tumblr.com/

⁴⁰ Susan Faludi, *Stiffed: The Betrayal of the Modern Man*, Chatto and Windus, 1999.

⁴¹ Hanna Roisin, *The End of Men and the Rise of Women*, Penguin/ Viking, 2012.

„Dnes je v Americe převládajícím obrazem mužnosti muž, který ovládá své okolí. Od muže se očekává, že se neprokáže tím, že bude součástí společnosti, ale naopak tím, že jí bude netknutý, že se nad ní bude vznášet... A právě toto paradigma moderní mužnosti, že je celá o ovládnutí vlastního vesmíru, zabraňuje mužům v přemýšlení, jak se ze svého dilematu dostat, a v podnikání aktivních politických kroků, aby vyřešili svou krizi,“⁴² poznamenává.

V „Konci mužů“ Hanna Roisin oznamuje, že:

„Časy se změnilly. ‚Věk testosteronu‘ je definitivně u konce. Téměř na každé společenské úrovni ženy dokazují, že jsou mnohem přizpůsobivější a vhodnější pro pracovní trh, který lidi odměňuje na základě dovedností a inteligence, a pro svět, ve kterém je stále menší potřeba tradičních mužských svalů.“

Ale názory na to, jak se tato změna projevuje, se poměrně dramaticky liší. Warren Farrell ve své knize „Mýtus o mužské moci“⁴³ (*The Myth of Male Power*) tvrdí, že ve skutečnosti jsou „vítězným“ pohlavím ženy. Staví muže proti ženám a na příklad říká:

„Pozoruji, jak jsme uchopili tradiční oblast obětí žen, výchovu dětí, a nazvali ji ‚obětí‘, zatímco tradiční oblast obětí mužů, vydělávání peněz, jsme nazvali ‚mocí‘“.

Webová stránka „Hlas pro muže“ (HPM)⁴⁴ (*A Voice for Men*) zachází ještě dál. Uvádí, že je „Promužská – to zahrnuje muže a chlapce jako jednotnou skupinu, bez ohledu na rasu, vyznání, barvu pleti, náboženství nebo jeho absenci a sexuální orientaci. Rasisté, náboženští elitáři nebo homofobové, ať se nehlásí.“

Také ale oznamuje, že je „Antifeministická – HPM vidí feminismus jako zkaženou, nenávistnou a neupřímnou ideologii založenou na ženském elitářství a misandrii. A HPM vidí všechny samozvané feministky jako šířitelky této nenávisti a zkaženosti, ať už si to uvědomují, nebo ne.“

⁴² Faludi, *Stiffed*.

⁴³ Warren Farrell, *The Myth of Male Power*, Simon and Schuster, 1993.

⁴⁴ www.avoiceformen.com/

3. Překladatelská analýza

3.1 VNĚTEXTOVÉ FAKTORY:

3.1.1 Vysílatel:

Vysílatelem textu je jeho autorka, Nikki van der Gaag, britská spisovatelka, která se zaměřuje na genderové otázky, především na dívky a maskulinitu. Napsala řadu děl na téma feminismu a genderové rovnoprávnosti, například knihy “No-nonsense guide to Feminism” (2017) nebo “Feminism: Why the World Still Needs the F-word” (2017). V letech 2016-2019 dokonce působila jako ředitelka oddělení genderové spravedlnosti a práv žen v organizaci Oxfam, nyní pracuje pro organizaci Promundo. Také je hlavní autorkou šesti zpráv “State of the World's Girls”.

3.1.2 Záměr vysílatele:

Knihy má sloužit jako shrnutí různých vztahů mužů k feminismu a jejich rolí v něm a jaká je v tomto ohledu ve světě současná situace. Dle autorky má kniha přitáhnout mnoho čtenářů a umožnit jim hlouběji přemýšlet o mužích a feminismu a o jejich vzájemném vztahu. Cílem autorky je čtenářům ukázat, že i muži mohou být feministé.

3.1.3 Příjemce textu:

Text je určený lidem, které feminismus zajímá a kteří k němu mají kladný nebo neutrální vztah. Lidi, kteří jsou proti feminismu, by kniha pravděpodobně neoslovila, zároveň ale feminismus polidštuje a vysvětluje, co doopravdy znamená, takže je možné, že by i někoho mohla přesvědčit na něj nahlížet jinak. Cílovou skupinou jsou muži i ženy. Muži proto, že jim kniha ukazuje, že i oni mohou mít ve feminismu své místo, a ženy proto, aby zvážily to, že by k mužům ve feminismu mohly být otevřenější. Autorka píše o situacích z různých částí světa, nesoustředí se na čtenáře z jedné země. Přeložena je ale jen do několika jazyků, přečíst si ji tedy nemohou úplně všichni.

3.1.4 Médium:

Médiem je kniha, dostupná na internetu i v tištěné podobě, která má celkem 213 stran. Vyšla v londýnském nakladatelství Zed Books v roce 2014. Autorka v textu cituje další knihy nebo internetové stránky, na které odkazuje ve zdrojích. Tyto webové stránky jsou dostupné veřejnosti zdarma.

3.1.5 Místo komunikace:

Nikki van der Gaag knihu napsala a publikovala v Británii, není ale určena jen pro britského čtenáře. Ačkoliv používá mnoho příkladů a statistik z Velké Británie, skutečnosti, které v knize popisuje, jsou známé a relevantní po celém světě. Výzkum, který knize předcházel, probíhal po internetu, byl tedy dostupný komukoliv. Autorka používá příklady z celého světa a lidé, které cituje, také pocházejí z různých zemí.

3.1.6 Čas komunikace:

Kniha vyšla v roce 2014, autorka se ale tématu věnovala už mnoho let předtím, mnoho podkladů tedy nasbírala dlouho před publikací knihy. On-line výzkum pro knihu pak zahájila v roce 2013. Text se zabývá tématem, ve kterém dochází k mnoha změnám, jelikož se ale toto téma v České republice řeší s určitým zpožděním oproti Velké Británii, text zde nebude působit zastarale, ačkoliv od jeho publikace uplynulo již sedm let.

3.1.7 Motiv:

Sama autorka v úvodu popisuje, že hlavním impulzem pro napsání knihy byl její syn. Když se jí zeptal, proč je posedlá ženskými právy, došlo jí, že syn je ve věku, kdy zjišťuje, co znamená být mužem a jaké je jeho místo v debatě o ženských právech. Uvědomila si, že psala vždy jen o ženách a napadlo jí, že možná potřebuje novou perspektivu, která do feminismu začlení i muže. Nikki van der Gaag v úvodu zmiňuje, že kniha má spojit feministický diskurz s hnutím mužů za genderovou rovnost v celosvětovém kontextu.

3.1.8 Funkce textu:

K popisu funkcí využiji dělení podle Romana Jakobsona (Macura et al., 2012, str. 370). Text má především sdělovací funkci, jak je pro odborné texty

typické. Objevuje se ale i emotivní funkce, která slouží k vyjádření postoje autora k tématu (Macura et al., 2012, str. 370-371).

O, p. 33: I couldn't agree more.

Dále je v knize výrazná funkce konativní, daná orientací na adresáta (Macura et al., str. 371). Jejím cílem je totiž nejen osvětlit čtenářům současný vztah mužů a feminismu, ale také je přimět, aby se nad rolí mužů ve feminismu více zamysleli.

Podle Čechové (2008, str. 208) a Knittlové (2010, str. 148) má text psaný v tomto stylu odborně sdělnou funkci.

3.2 VNITROTEXTOVÉ FAKTORY:

3.2.1 Žánrově-stylistická a kompoziční charakteristika textu:

Jedná se o populárně-naučný text. Podle Knittlové (2010, str. 148) patří do stylu vědy a techniky, který má odborně sdělnou funkci. Čechová (Čechová a kolektiv, 2008, str. 208) pak tento styl nazývá odborným. Podle Knittlové (2010, str. 149) se v tomto stylu „...používá konektorů, odkazovacích a ukazovacích výrazů, a hlavně podřadných spojek, protože tím se dosáhne hierarchizace textu.” Van der Gaag opravdu těchto prostředků využívá hodně, časté jsou podřadivé spojky (často např. because, when...) a vztažná zájmena (who, which, whose...).

O, p. 32: “Feminists too, particularly radical feminists and **those who** focus on the unequal power relationships between men and women, have not always been welcoming to transgender women, **because** they are, or were formerly, male.”

„Hutnost vyjadřování se projevuje v používání kondenzorů (polovětných vazeb),” uvádí Knittlová (2010 str. 149). V následujících dvou příkladech jde o vazby s přítomným participiem:

O, p. 26: “Many feminists are suspicious of men **wanting** to get involved in something that has often rightly been a woman-only domain.”

O, p. 26: “And they know that many groups **calling** themselves ‘men’s rights’ are often misogynistic and woman-hating.”

Dle Knittlové (2010, str. 149) je slovník ve vědeckém stylu velmi stereotypní, používají se termíny, které se často opakují. V překládaném textu se výrazně odborné termíny objevují zřídka, často se ale používají slova spojená s tematikou feminismu. Jsou například slova **feminism**, **gender equality**, **LGBTI community** nebo **oppression**. Ke slovní zásobě a termínům se ještě vrátím v části Lexikum. Podle Knittlové (2010, str. 150) má popularizační styl dnes velký význam, protože seznamuje s vědeckými poznatky co nejširší vrstvy. Proto je tento styl pro téma mužů ve feminismu tak vhodný, cílem autorky je ukázat, že i muži mají ve feminismu své místo, je tedy potřeba oslovit co nejvíce lidí.

Jak je podle Čechové (2008, str. 208) typické pro odborný styl, i tento text vykazuje rysy intertextovosti. Odkazuje na další díla a často využívá citace. Čechová dále uvádí, že zejména v anglosaském světě je běžné, že i v odborném textu se objevuje zvýšená interakce s vnímatelem, subjektivně hodnotící složky a originalita jazyka a stylu (2008, str. 211-212). To platí i pro tuto knihu a je to pro českého čtenáře něco relativně nového. Autorka tolik nepotlačuje svou osobou, jak je pro odborný styl typické.

O, p. 33: I couldn't agree more.

O, p. 28: Melanie Judge, South African social commentator, told **me**...

Základním slohovým postupem pro vědecký styl je podle Knittlové (2010, str. 150) výklad, jak ale říká Čechová (2008, str. 224), v populárně naučném stylu se může objevit i vyprávění. To se vyskytuje především v citacích, kdy různí lidé mluví o svých zkušenostech, nebo například v podkapitole o útocích na feministky:

O, p. 34: Take the rage directed against Caroline Criado-Perez in the UK. Her crime? A campaign in 2013 to have Jane Austen, a woman author, on British banknotes. She succeeded, but in the meantime she was hounded on social media with hundreds of rape and death threats. She has since deleted her Twitter account, claiming that she and other victims were let down by the police response 'not to feed the "trolls"'.
.

Podle Krčmové (Čechová a kolektiv, 2008, str. 119) se text člení horizontálně a vertikálně. Horizontálně se text dělí na úvodní, střední a závěrovou část, dále pak na kapitoly a odstavce. Kniha *Feminism and Men* se dělí na osm

částí, tedy úvod, závěr a šest vlastních kapitol. Kapitoly se pak dělí dále, každý úsek kapitoly je vždy uveden novým podnadpisem.

Vertikální členění podle Krčmové (2008, str. 120) odráží hierarchizaci jednotlivých informací. Jedná se například o poznámky pod čarou, vysvětlivky nebo grafické odlišení textu. Van der Gaag využívá tučný, větší font pro psaní názvů hlavních kapitol, názvy jsou navíc psané velkými písmeny. Názvy podkapitol jsou také psány tučně. Dále využívá kurzívu pro názvy knih a článků, které zmiňuje nebo cituje a uvozovky pro citace. Za citacemi se objevují čísla psaná horním indexem, které odkazují na jednotlivé zdroje, ty jsou pak všechny vypsané podle kapitol v sekci "Notes". V kapitolách jsou dále kromě vlastního textu vloženy poznatky nebo data z výzkumů nebo rozhovorů, tyto vsuvky jsou ohraničené rámečkem.

3.2.2 Téma:

Tématem textu je současná podoba vztahu mužů a žen, zejména ženských práv, v různých místech světa a skupinách s různými názory. Objevuje, jak angažování mužů ve feminismu vnímají příznivci i odpůrci této spolupráce, feministé i antifeministé. Zmiňuje i vztah mezi maskulinitou a podporou ženských práv a feminismem a LGBT komunitou.

3.2.3 Obsah textu:

Knihy začíná úvodem, kde autorka popisuje, proč knihu píše, jaké jiné knihy související s tímto tématem byly napsány a jak se od nich právě ta její liší. Dále v úvodu mluví o výzkumu, který pro potřeby knihy provedla. Nakonec popisuje strukturu knihy, a čemu se každá z šesti zbývajících kapitol věnuje. Kapitola 2, tedy ta, kterou ve své práci překládám, se zabývá vztahem mužů a feminismu. Třetí kapitola pak řeší, jak se společnost na vztahy mezi pohlavími dívá a jak se už od narození formuje náš postoj k tomu, co znamená být mužem nebo ženou. Čtvrtá kapitola sleduje pokrok ve vzdělávání a zdravotní péči pro dívky a ženy a zkoumá, co by se ještě mělo změnit, případně jaké následky hrozí. V páté kapitole autorka řeší otázku zaměstnanosti a financí. Kapitola 6 se pak věnuje otcovství a kapitola 7 mužskému násilí na ženách. V závěru vše shrnuje a klade čtenářům na srdce, že pro dosažení pokroku musí feminismus zahrnovat i muže.

3.2.4 Presupozice:

U čtenářů se předpokládá především zájem o feminismus, znalost problematiky stačí jen velmi základní, v knize je vysvětleno i to, co feminismus vlastně je.

3.2.5 Neverbální prvky:

K neverbálním prvkům, které text využívá, patří například různě velké nadpisy. V citacích se někdy i objevují slova psaná velkými písmeny pro důraz. Výzkumy jsou doplněné i o grafy.

3.2.6 Lexikum:

Knihy je psána spisovnou současnou angličtinou. Objevují se i nespisovná slova, ta jsou ale psána v uvozovkách. V citacích se vyskytují nespisovná slova i vulgarismy.

O, p. 30: ‘...“The way you talk about listening to women, and supporting feminism, you must be a **faggot** or something. You sure aren’t a real man.”’

Jinak je text formální, zároveň ale velmi jednoduše srozumitelný, cílem autorky je oslovit co nejvíce lidí, což lexikum odráží. Jak už jsem popsala v žánrově stylistické charakteristice, jedná se o populárně naučný text, a jelikož není výrazně odborný, není terminologie tak složitá, většinou se jedná o slova, která běžný čtenář zná. Terminologie a další často se opakující výrazy pochází převážně z oblasti společenských věd:

O, p. 16: In locating my own feminism, while I consider myself broadly socially progressive, **internationalist**, critical of capitalism and particularly **neoliberalism**, I don’t find labels particularly helpful.

O, p. 18: ...countries in the North and those in the South, sometimes called the ‘**Majority World**’.

3.2.7 Syntax:

V textu se střídají dlouhá, poměrně složitá souvětí s velmi krátkými, jednoduchými větami. Nejčastěji se objevují souvětí o dvou nebo třech větách:

O, p. 16: In fact, the one-in-seven figure came from a survey by Netmums, an online network for new mothers, so it is not representative of the wider

population. For this constituency, it was perhaps not surprising that the top concern (69 per cent) was to ‘reinstate the value of motherhood’.

O, p. 17: The main movements of feminists include radical feminists, who prioritize women-only spaces, liberal feminists, and Marxist or socialist feminists, who link their feminism clearly to a critique of capitalism and an analysis of exploitation.

Složitější souvětí se pak skládají například z pěti vět, převládá hypotaxe, typická pro odborný styl:

O, p. 17: This perspective was lost some time in the 1990s, when the overall analysis was that we were in a ‘postfeminist’ era, where many of the rights that earlier feminists were claiming had been achieved.

Autorka používá především oznamovací věty, například titulky jednotlivých podkapitol ale tvoří i řečnické otázky.

O,p. 19: Feminism: a four-letter word?

Velká část textu je tvořena citacemi a větami, které je uvozují.

O, p. 20: Or Holly, from the Vagenda blog, writes: ‘We asked girls why they thought feminism had become such a dirty word. The words that girls responded with were: “not sexy, unfeminine, angry, confusing, academic, intimidating, guilt-inducing, radical, scary, man-hating, exclusive, and not relatable”.

3.2.8 Suprasegmentální prvky:

Autorka poměrně často využívá pomlčky, a jelikož často cituje, objevují se mnohokrát i uvozovky. Uvozuje jimi přímou řeč, citace z jiných textů nebo některé výrazy, od kterých se autorka distancuje, například pokud se jedná o slova, která používá někdo jiný.

O, p. 16: And only the first of the three agencies’ **‘rebranding’** offered the possibility that men could also be involved.

Uvnitř citací používá dvojité uvozovky, samotné citace pak uvozuje jednoduchými uvozovkami.

O, p. 26: UK political anthropologist Andrea Cornwall and policy analyst Emily Esplen write in their paper on women’s empowerment and men: ‘As interest in men and masculinities has proliferated, so too has ambivalence

amongst feminists about what this “men agenda” is all about. ... For others still, it’s a fashion without political substance.’

Je nutné podotknout, že v případě delších citací ani uvozovky nepoužívá, text pouze odsadí v novém odstavci a uvede dvojtečkou.

4. Metoda překladu

Mým cílem bylo text přeložit tak, aby stylistická rovina i míra odbornosti překladu byly podobné jako u výchozího textu, a zároveň text přiblížit českému čtenáři. Důležité bylo zachovat informativní i přesvědčovací funkci textu. Také jsem se rozhodla text místy zjednodušit nebo přeložit explicitněji, originál je totiž často moc složitý nebo se dá vyložit více způsoby. Chtěla jsem, aby text působil co nejpřirozeněji, ne jako překlad, proto jsem se snažila nedržet se příliš stavby vět výchozího textu. Jedná se ale o typ textu, kde je velmi důležité být originálu co nejdělejší. Podle Knittlové (2010, str. 149) je smyslem vědeckého stylu sdělovat myšlenky „přesně, výstižně a úplně“, a přesně o to jsem se ve svém překladu snažila.

Jelikož autorka výchozího textu často cituje odborníky na v knize přítomná témata, nutností bylo seznámit se i s těmito experty a jejich tvorbou, aby byl překlad opravdu správný a odrážel jejich postoje. Dále se objevují citace běžných lidí, kteří například popisují své zkušenosti. Snažila jsem se tedy dodržet i styl těchto citací, který se lišil od autorčina.

5. Profil cílového textu

Při překladu jsem postupovala, jako kdybych měla knihu přeložit celou a ta by pak měla být vydána některým z českých nakladatelství. Cílem bylo, aby kniha plnila stejné funkce, jako originál a aby byla napsána v podobném stylu. Proto jsem v překladu využívala prvky populárně naučného stylu, jako například hierarchizace textu pomocí konektorů, odkazů a podřadných spojek. Také jsem používala termíny spojené s tématem feminismu, pokud jsem ale narazila na termín, který v Česku rozšířený není, raději jsem ho opsala a vysvětlila.

Cíl výsledného textu je stejný jako cíl originálu, a sice přimět čtenáře, aby se zamysleli nad rolí mužů ve feminismu.

Překlad by mohl být součástí překladu celé knihy *Feminism and Men*, která by poté mohla vyjít například v nakladatelství Academia, Argo nebo Host.

6. Překladatelské problémy

6.1 LEXIKÁLNÍ ROVINA

6.1.1 Výraz “Not relatable”

O, p. 20: Or Holly, from the Vagenda blog, writes: ‘We asked girls why they thought feminism had become such a dirty word. The words that girls responded with were: “not sexy, unfeminine, angry, confusing, academic, intimidating, guilt-inducing, radical, scary, man-hating, exclusive, and **not relatable**.”‘

P, str. 5: Nebo jak píše Holly z feministického blogu Vagenda:

„Zeptaly jsme se dívek, proč si myslí, že se z pojmu feminismus stalo něco tak sprostého. Slova, kterými dívky odpovídaly, byla: ‚nesexy, neženské, vzteklé, matoucí, akademické, zstrašující, vyvolávající vinu, radikální, děsivé, nenávistné k mužům, neinkluzivní, **špatně se s ním ztotožňuje**.“‘

Jelikož nemáme v češtině jednoslovný ekvivalent slova “relatable“, musela jsem i výraz “not relatable“ opsat, ale tak, aby zapadal mezi ostatní heslovité charakteristiky slova feminismus, které výrazu “not relatable“ předcházely. Jelikož je výraz až poslední ve výčtu, odklonila jsem se od vzoru předcházejících výrazů, kdy se jednalo jen o adjektiva.

6.1.2 Slovo “Feminist“

Slovo “feminist“ je v knize vzhledem k tématu použito hned několikrát. Problém ale je, že v češtině se musíme rozhodnout, zda řekneme „feministka“ nebo „feminista“. Většinou lidé automaticky používají ženský rod, protože, jak se můžeme dočíst i v překládané knize, se s muži ve feminismu moc nepočítá. Pokud někdo zvolí slovo „feminista“, je to většinou právě proto, že chce upozornit na to, že se jedná o muže. Při překladu jsem se tedy vždy musela rozhodovat podle toho, co měla autorka přesně na mysli. V této části popíšu několik případů, kdy bylo potřeba rozhodovat se mezi mužským a ženským rodem a není okamžitě jasné, proč jsem danou variantu zvolila.

O, p. 15: ‘**Feminists** offered an important critique about a male-dominated society that routinely, and globally, treated women like second-class citizens. They spoke the truth, and even though I was a man, their truth spoke to me,’ ... ‘I decided that I loved **feminists** and embraced feminism.’

P, str. 1: „**Feministky** prezentovaly důležitou kritiku společnosti ovládané muži, která neustále a globálně zachází s ženami jako s druhořadými občany. To, co říkaly, je pravda, a ačkoliv jsem muž, jejich pravda ke mně promlouvala,“

Zde jsem se rozhodla pro ženský rod, jelikož Hurt prohlásil „**ačkoliv** jsem muž“, což naznačuje, že lidé, které poslouchal, muži nebyli.

O, p. 16: What kind of **feminist** are you?

P, str. 1: Jaký druh **feminismu** je ten váš?

V tomto případě bylo nutné zahrnout obě pohlaví, protože není jasné, koho se titulek týká. Použít obrat „jaký druh feminismu“ se jeví jako lepší možnost, než „jaký druh feministky nebo feministy jste“.

O, p. 16: One agency produced a flow chart called ‘Are You a **Feminist**?’

P, str. 1: První agentura vytvořila vývojový diagram s názvem „Jste **feministka/feminista**?“.

Zde bylo nutné výslovně zahrnout obě pohlaví, jelikož později v odstavci se můžeme dočíst, že první agentura byla jediná, která připustila, že by se feminismus mohl týkat i mužů. Pokud tedy agentura připouští možnost, že i muži mohou být feministé, je zřejmé, že i v názvu diagramu počítala i s muži.

O, p. 17: This perspective was lost some time in the 1990s, when the overall analysis was that we were in a ‘postfeminist’ era, where many of the rights that earlier **feminists** were claiming had been achieved.

P, str. 2: Tato perspektiva se vytratila někdy v 90. letech 20. století, když převládal názor, že žijeme v „postfeministické“ době, kdy už bylo dosaženo většiny práv, za která dřívější **feministky** bojovaly.

V tomto případě jsem se rozhodla pro ženský rod, jelikož dříve bojovaly za ženská práva převážně ženy. Feministé existovali, ale většinou se jednalo o feministky.

O, p. 17: The main movements of feminists include radical feminists, who prioritize women-only spaces, liberal feminists, and Marxist or socialist feminists, who link their feminism clearly to a critique of capitalism and an analysis of exploitation. **Feminists** have also formed alliances based on their unique perspectives and experiences of religion, class or race, so there are black **feminists**, Muslim **feminists** and lesbian **feminist** groups and organizations.

P, str. 2: Mezi hlavní feministická hnutí patří radikální feminismus, který klade největší důraz na prostředí čistě pro ženy, liberální feminismus a marxistický nebo socialistický feminismus, který je jasně provázaný s kritikou kapitalismu a analýzou vykořisťování. **Feministky** také uzavírají spojení podle svých zvláštních perspektiv a zkušeností s náboženstvím, sociální třídou nebo rasou, takže existují organizace a skupiny černošských **feministek**, muslimských **feministek** nebo lesbických **feministek**.

Jelikož tento úryvek popisuje hlavní feministická hnutí, rozhodla jsem se pro ženský rod, protože ve většině feministických hnutí stále převažují ženy. Ze stejného důvodu jsem zvolila ženský rod v mnoha případech, kde se mluví pouze o "feminists", většinou se totiž jedná o ženy.

O, p. 20: "In a seminar a few weeks ago (about culture and diversity, by the way) the lecturer asked any **feminists** in the room to raise their hands. I'm ashamed to say that I didn't – in fact, only one girl in a class of 20 people did."

P, str. 5: „Před pár týdny na semináři o kultuře a diverzitě vyučující požádal, aby všichni **feministé a feministky** zvedli ruce. Musím se studem přiznat, že já to neudělala. Vlastně jen jedna dívka ze třídy dvaceti lidí ruku zvedla.“

Studentka říká, že ve třídě bylo dvacet „lidí“, to znamená, že přítomni byli muži i ženy. Proto předpokládám, že otázka vyučujícího byla mířena na všechny a rozhodla jsem se, že "feminists" přeložím jako „feministé a feministky“.

O, p. 21: Young Australian entrepreneur Holly Ransom agrees that her generation would rather not use the word '**feminist**' but argues that this is 'because the evolution of the word has seen its mainstream connotation shift from "equal rights" to "hating men"'. If she uses the term 'equal rights', however, she says: 'I'm yet to meet a young woman who's not on board.'

P, str. 6: Mladá australská podnikatelka Holly Ransom souhlasí, že její generace raději nepoužívá slovo „**feministka**”, ale argumentuje, že tomu tak je, „protože při vývoji tohoto slova se pro většinu lidí konotace posunula ze ‚stejných práv‘ k ‚nenávisti k mužům““. Pokud se ale jedná o termín „stejná práva”, říká, že „ještě nepotkala mladou ženu, která by nebyla pro“.

Zde jsem se rozhodla pro ženský rod, protože autorka zmiňuje, že slovo „feminist“ vyvolává dojem nenávisti k mužům. Z toho usuzuji, že muži feministé by nebyli podezříváni z toho, že nenávidí muže. Navíc v druhé větě zmiňuje mladé ženy, takže předpokládám, že i první věta se vztahuje právě k mladým ženám.

O, p. 32: In a statement in August 2013, thirty-seven radical **feminists** from five countries acknowledged the oppression faced by members of the trans community,...

P, str. 14: Ve vyjádření ze srpna 2013, třicet sedm radikálních **feministek** z pěti zemí uznalo, že členové trans komunity čelí útlaku,...

Radikální feministky jsou radikální mimo jiné proto, že odmítají zapojení mužů, je tedy zřejmé, že všech 37 zúčastněných byly ženy.

O, p. 32: Another statement by **feminist/‘womanists’** in twenty-six countries affirmed their support for trans people...

P, str. 14: Jiné prohlášení od **feministek a feministů nebo bojovnic a bojovníků** za ženská práva z 26 zemí vyjádřilo podporu transgenderovým lidem...

V tomto případě jsem se rozhodla použít oba tvary. Předpokládala jsem totiž, že mezi lidmi, kteří s dopisem radikálních feministek nesouhlasili, by mohli být i muži. Proto jsem si seznam signatářů vyhledala a opravdu mezi nimi bylo několik mužů.

O, p. 33: One young female blogger writes about her friend Dan, who told her: “I feel like ‘feminism’ is often used as a cloak for thinly veiled attacks on men. Many – not all – **people who identify themselves as feminists** seem to be self-serving and employ double standards. Feminism doesn’t seem to be about equal rights any more. Women, legally speaking, have equal rights.

Discrimination still exists but the feminist movement has moved to a point where the aim isn't equality, it's empowerment. They want to gain power and 'punish' men.“

P, str. 15: Jedna mladá blogerka píše o svém kamarádovi Danovi, který jí řekl: „Přijde mi, že ‚feminismus‘ je často používán jako zástěrka pro špatně skryté útoky na muže. Vypadá to, že **mnoho žen – ne všechny – které se označují za feministky**, chtějí posloužit jen samy sobě a používají dvojí metr. Zdá se, že feminismus už není o stejných právech. Z právního hlediska mají ženy stejná práva. Diskriminace pořád existuje, ale feministické hnutí se posunulo do bodu, kde cílem není rovnoprávnost, ale posílení postavení. Chtějí získat moc a ‚potrestat‘ muže.“

Zde jsem nejen slovo “feminists“ přeložila jako „feministky“, ale také jsem se rozhodla změnit “people“ na „ženy“. Z Danova projevu totiž vyplývá, že ani neuvažuje o tom, že by feministé mohli být i muži, ti by totiž pravděpodobně nechtěli být terčem útoků nebo trestů.

O, p. 36: „AVfM regards feminism as a corrupt, hateful and disingenuous ideology based in female elitism and misandry. And AVfM regards all self-proclaimed **feminists** as agents, unwitting or otherwise, of that hate and corruption.“

P, str. 17: „Antifeministická – HPM vidí feminismus jako zkaženou, nenávistnou a neupřímnou ideologii založenou na ženském elitářství a misandrii. A HPM vidí všechny samozvané **feministky** jako šířitelky této nenávisti a zkaženosti, ať už si to uvědomují, nebo ne.“

Protože HPM tvrdí, že feminismus je založený na ženském elitářství, předpokládám, že také myslí, že existují jen ženy-feministky, proto zde používám ženský rod.

6.2 SYNTAKTICKÁ ROVINA

6.2.1 Souvětí

V některých případech byla souvětí příliš složitá, jiné věty zase byly zbytečně krátké. Proto jsem se místy rozhodla délku vět a souvětí upravit, aby byl text srozumitelnější nebo čtivější.

O, p. 28: The way in which men engage must be under scrutiny **because men who are activists** claim a political space and have to be held to account in the ways in which they are engaging with masculinities and challenge or reproduce existing systems.

P, str. 11: Způsob, kterým se muži angažují, musí být pod drobnohledem, protože **muži aktivisté** zabírají politický prostor a musí se zodpovídat z toho, jakým způsobem projevují maskulinitu a jak zpochybňují nebo reprodukuji stávající systémy.

Zde jsem se rozhodla neřešit překlad pomocí vedlejší věty, jelikož souvětí je i tak poměrně dlouhé a složité. Slovní spojení „muži aktivisté“ má stejný význam a pomáhá větu zkondenzovat.

O, p. 32: While in many countries in Latin America equal marriage bills have been passed with little fuss, in France thousands of pro and anti protesters took to the streets in 2013, and historian Dominique Venner shot himself at the altar of Notre Dame cathedral in Paris because he objected so strongly to **the idea**.

P, str. 13: Zatímco v mnoha zemích Latinské Ameriky prošly návrhy zákonů o manželství pro všechny bez většího povyku, například ve Francii vyšly v roce 2013 tisíce protestujících pro i proti do ulic. Historik Dominique Venner se dokonce zastřelil u oltáře v katedrále Notre Dame v Paříži, protože byl tak silně proti myšlence **manželství homosexuálů**.

Opět se jedná o velmi dlouhé souvětí, které jsem se rozhodla rozdělit pro lepší čtivost. Ve druhé větě jsem také napsala, o jakou myšlenku se jedná, aby to čtenáři hned bylo jasné.

6.3 MORFOLOGICKÁ ROVINA

6.3.1 Překlad předpřítomného času

Jelikož v češtině nemáme úplně přesný ekvivalent předpřítomného času, musela jsem se při jeho překladu rozhodovat, jak jeho význam co nejlépe vystihnout. Předpřítomný čas se někdy překládá časem přítomným, někdy minulým, v některých případech máme dokonce i v češtině podobnou vazbu. Můžeme říct, že už „mám něco uděláno“, například „Máš už uvařenou večeři?“, toto řešení ovšem nejde použít vždy.

O, p. 17: Feminists **have also formed** alliances based on their unique perspectives and experiences of religion, class or race, so there are black feminists, Muslim feminists and lesbian feminist groups and organizations.

P, str. 2: Feministky také **uzavírají** spojení podle svých zvláštních perspektiv a zkušeností s náboženstvím, sociální třídou nebo rasou, takže existují organizace a skupiny černošských feministek, muslimských feministek nebo lesbických feministek.

Předpřítomný čas jsem se zde rozhodla přeložit časem přítomným, jelikož spojení mezi feministkami se společnými zkušenostmi rozhodně stále vznikají, a kdybych zde použila minulý čas, vyzněl by překlad tak, jako by feministky tato spojení už neuzavíraly.

O, p. 32: Feminists too, particularly radical feminists and those who focus on the unequal power relationships between men and women, **have not always been welcoming** to transgender women...

P, str. 14: Feministky také, především radikální feministky a ty, které se soustředí na nerovné mocenské vztahy mezi muži a ženami, **nejsou vždy vstřícné** k transgenderovým ženám...

V tomto případě jsem se předpřítomný čas rozhodla přeložit jako přítomný proto, že tento jev přetrvává i dnes. Stejně jako v předchozím případě by i zde bylo použití minulého času velmi zavádějící, znělo by to, jako že už se dnes nic takového neděje.

7. Posuny v překladu

Posuny v překladu jsou změny, které v procesu překládání vznikají jako výsledek překladatelova interpretačního procesu (Edita Gromová: Úvod do translatologie, 2009, str. 56). Posun v překladu neznamena nedostatečnou věrnost originálu, překlad se nutně musí posouvat kvůli rozdílům mezi výchozím a cílovým jazykem a kulturou. Při popisu posunů, ke kterým v mém překladu došlo, budu vycházet z Úvodu do translatologie od Edity Gromové. U některých příkladů také vysvětlím, proč k nim došlo.

7.1 Konstitutivní posuny

Konstitutivní posun je nevyhnutelnou, objektivní změnou, která nastává kvůli rozdílům mezi výchozím a cílovým jazykem. Mezi některé rozdíly, které jsou příčinou konstitutivních posunů, patří například různé počty pádů, časů, existence nebo neexistence členů nebo například rozdíl ve frekvenci používání pasiva (Gromová, 2009, str. 58).

7.1.1 Předpona “anti“

Angličtina velmi často před slovo dá předponu “anti-“, aby vyjádřila, že je někdo proti něčemu. Samozřejmě se dá jednoduše přeložit jako „proti“, ale ne vždy je v češtině možné zachovat stejný slovní druh jako v angličtině. Uvedu několik příkladů, kdy jsem v překladu musela slovní spojení pozměnit.

O, p. 15: ...Byron Hurt, AfricanAmerican documentary film-maker and **anti-sexist activist**.

P, str.1: ...Byron Hurt, afroamerický dokumentarista a **aktivista proti sexismu**.

O, p. 31: In some countries in Africa, **anti-gay** legislation is being hotly contested.

P, str. 13: V některých zemích v Africe se vedou ostré spory o legislativě **proti homosexuálům**.

O, p. 36: Racists, religious elitists or the **anti-homosexual** obsessed need not apply.

P, str. 17: Rasisté, náboženští elitáři nebo homofobové, ať se nehlásí.

7.1.2 Slovní spojení

Angličtina má mnoho slovních spojení, která se v češtině nepoužívají. Kdyby byla přeložena doslova, dávala by sice smysl, ale působila by zvláště. Místy tedy bylo třeba využít přirozenější alternativu a zároveň zachovat význam.

O, p. 24: Young educated men see that the women's movement should be supported. This is **a change between generations**. My father would raise his eyebrows and say 'What is feminism anyway?' and refer to the Bible, but in cities at least, younger men will support women.

P, str. 8: Mladí vzdělaní muži vidí, že ženské hnutí si zaslouží podporu. To je **rozdíl mezi generacemi**. Můj otec vždy povytáhnul obočí a ptal se ‚Co je vlastně feminismus?‘ a odkazoval se na Bibli, ale aspoň ve městech budou mladí muži ženy podporovat.

O, p. 24: We believe that men can also be feminists, and we are **more flexible towards having these discussions**.

P, str. 8: Věříme, že muži také mohou být feministé, a jsme **více otevřené diskusím**.

7.1.3 Další konstitutivní posuny

O, p. 24: Young educated men see that the women's movement **should be supported**.

P, str. 8: Mladí vzdělaní muži vidí, že ženské hnutí **si zaslouží podporu**.

Angličtina používá pasivum poměrně často, častěji než čeština. Proto je při překladu lepší zvolit jinou variantu než trpný rod, pokud je to možné. Nadměrné užívání trpného rodu totiž pak nezní tak přirozeně a je z něj jasné, že se jedná o

překlad. Proto jsem zde zvolila obrat, který obzvlášť v této větě zní přirozeněji než „by mělo být podporováno“.

7.2 Individuální posuny

Individuální posuny jsou subjektivní, vychází z překladatelovy interpretace originálu. Nejčastější druhy individuálních posunů jsou simplifikace a explikace v překladu. Při simplifikaci se text zjednodušuje, explicitní výraz se nahrazuje implicitním. Při explikaci dochází k nahrazení implicitnosti explicitností, preferuje víceslovné vyjádření před jednoslovným. Explikací se myslí například vnitřní vysvětlivky.

7.2.1 Explikace

O, p. 20: ‘Young people don’t want to identify as feminists because there is this man-hating, frumpy, lesbian image forced on us.’

P, str. 5: ‚Mladé ženy se nechtějí označovat za feministky, protože je nám ve spojení s tímto slovem vnucována představa nevkusné lesby, která nenávidí muže,‘

Zde jsem přidala ‚ve spojení s tímto slovem‘, aby bylo jasné, že tu představu vyvolává právě slovo ‚feminist‘.

O, p. 20: Or Holly, from the Vagenda blog, writes...

P, str. 5: Nebo jak píše Holly z **feministického blogu** Vagenda...

Blog Vagenda není příliš známý, proto jsem se rozhodla ho čtenářům trochu přiblížit a popsat, čemu se především věnuje.

O, p. 20: Some responses to the online survey for this book suggested changes to the word, but many young women are instead reclaiming it. **For example:** ‘I think the feminist movement would attract more men if a more gender neutral term was used to describe it.’

P, str. 5: Některé z odpovědí k online výzkumu pro tuto knihu navrhovaly slovo změnit, ale mnoho mladých žen mu raději vrací původní význam. **Ale jedna z odpovědí například zněla:** ‚Myslím, že feministické hnutí by přilákalo více mužů, kdyby bylo popisováno více genderově neutrálním výrazem,‘

V originálu citát zní, jako že má být příkladem někoho, kdo chce slovo “feminist“ získat zpět, tomu ale obsah citátu odporuje. Proto jsem se rozhodla uvést přímou řeč odporovacím „ale“, v překladu je navíc hned jasné, že se jedná o jednu z odpovědí k výzkumu.

O, p. 30: No matter how many times I’ve been **gay-baited**, been **rhetorically and literally called out**, my manhood questioned, I’m still somewhat startled by it.

P, str. 12: „Vždy mě poněkud zaskočí, když se **stanu terčem nepodložených homofobních útoků, když jsem ohledně své sexuality konfrontován** nebo když je moje mužství předmětem spekulací, navzdory tomu, kolikrát jsem to už zažil. Proč si někteří lidé myslí, že podpora feminismu nějakým způsobem znamená odhalení sexuální orientace?

Pro překlad tohoto úseku je důležité znát definici výrazu “gay-baiting”, který Kimmel používá. Nejedná se o více rozšířený gaybaiting (bez spojovníku) nebo queerbaiting. Je to výraz, který Kimmel zavedl a používá ho v několika svých publikacích. Následující úryvek je z jeho textu o střelbách v amerických školách a popisuje mladé muže, kteří násilí většinou páchají.

“Nearly all had stories of being constantly bullied, beat up, and, most significantly for this analysis, “**gaybaited**.” Nearly all had stories of being mercilessly and constantly teased, picked on, and threatened. And most strikingly, it was not because they were gay (at least there is no evidence to suggest that any of them were gay) but because they were different from the other boys – shy, bookish, honor students, artistic, musical, theatrical, nonathletic, “geekish,” or weird. Theirs are stories of “cultural marginalization” based on criteria for adequate gender performance, specifically the enactment of codes of masculinity... In many cases, gay-baiting is “misdirected” at heterosexual youth who may be somewhat gender nonconforming.“

“Gay-baiting” tedy znamená homofobní útoky na muže, kteří většinou homosexuálové ani nejsou, ale zkrátka neodpovídají rozšířené představě o tom, jak by „správný muž“ měl vypadat. V češtině ale žádný výraz podobný Kimmelovu pojmu nemáme, proto jsem ho musela opsat pomocí toho, co gay-baiting vlastně znamená.

Dalším problémovým výrazem zde bylo spojení “called out”. Ve spisovné češtině totiž také žádný podobný výraz nemáme. Toto slovní spojení se používá nejčastěji, když se mluví o tom, že byl někdo kritizován za své chování. V tomto případě mi přišlo nejvhodnější použít slovo „konfrontovat”, jelikož cílem člověka, který o Kimmelovi mluvil, pravděpodobně bylo získat od něj nějaké přiznání.

7.1.2 Simplifikace

O, p. 31: Almost half of the 93,000 surveyed said they had faced discrimination or harassment on the grounds of their sexual orientation, and half of these **said** they had not reported the incident because ‘nothing would change or happen anyway’.

P, str. 13: Skoro polovina z 93 000 tázaných řekla, že se setkali s diskriminací nebo obtěžováním na základě své sexuální orientace, a polovina z nich incident nenahlásila, protože „by se stejně nic nestalo nebo nezměnilo”.

Rozhodla jsem se zde vynechat, že čtvrtina tázaných „řekla”, že incident nenahlásila, abych do už tak složitého souvětí nemusela vkládat další vedlejší větu.

O, p. 34: Anita Sarkeesian, a cultural critic working on an online video series titled *Tropes vs. Women in Video Games*, **found when she started** an online campaign in 2012 to raise money for her series that she faced a barrage of online harassment...

P, str. 15: Anita Sarkeesian, kulturní kritička pracující na on-line video sérii s názvem „Tropy vs. ženy ve videohrách“ (Tropes vs. Women in Video Games), zahájila v roce 2012 on-line kampaň, aby na svou sérii vydělala peníze, a setkala se na internetu s přívalem obtěžování...

Obrat “found when she started“ je zde zcela zbytečné překládat, větu by to zbytečně prodloužilo a učinilo složitější a v češtině by obrat „zjistila, že...” v tomto kontextu zněl velmi nepřírozně.

7.3 Tematické posuny

Tematický posun vzniká, když v CJ použijeme rozdílný denotát. Používá se například kvůli rozdílným reáliím, cizí prvek je nahrazen domácím. Podle Gromové (2009, str. 62) se může jednat i o náhradu cizích textových „šablon“ domácími, například v administrativním stylu použití formální fráze zavedené v CJ místo doslovného překladu fráze z VJ.

O, p. 31: While in many countries in Latin America **equal marriage** bills have been passed with little fuss...

P, str. 13: Zatímco v mnoha zemích Latinské Ameriky prošly návrhy zákonů o **manželství pro všechny** bez většího povyku...

“Equal marriage“ by se dalo přeložit například jako „rovné/rovnoprávné manželství“, v Česku se ale nejčastěji používá pojem „manželství pro všechny“, proto jsem se rozhodla zvolit tuto alternativu.

8. Závěr

V rámci této bakalářské práce vznikl překlad části druhé kapitoly knihy *Feminism and Men* od Nikki van der Gaag z angličtiny do češtiny. Překlad vycházel z překladatelské analýzy originálu, která byla popsána v komentáři. Jedná se o populárně naučný text, jehož cílem bylo oslovit co nejvíce čtenářů, a to měl odrážet i překlad. Originální text nebyl příliš složitý z hlediska informací, místy byl ale napsán nejasně nebo příliš složitě. V překladu byla snaha tyto zbytečné překážky v porozumění eliminovat, často bylo nutné pozměnit délku souvětí nebo skladbu věty. Výzvou byly také překlady výrazů, které v češtině nemají svůj ekvivalent. Jelikož původní text obsahuje mnoho citací, které byly často stylově odlišné od jazyka autorky, bylo nutné v překladu odrážet i tyto odlišnosti. Tyto problémy a posuny jsou popsány v druhé části, která je tvořena komentářem k překladu.

Bibliografie

Primární literatura:

VAN DER GAAG, Nikki. *Feminism and Men*. London: Zed Books, 2014.

ISBN 10: 978-1780329123. Dostupný z:

https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/permalink/420CKIS_INST/1ustijj/alma9925203912706986

Sekundární literatura:

ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. Praha: Academia, 2012. ISBN: 978-80-200-2211-0.

GROMOVÁ. Edita. *Úvod do translatologie*. Nitra: Univerzita Konštantina Filozofa v Nitre, 2009. ISBN 978-80-8094-627-2.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *Překlad a překládání*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2010. ISBN 978-80-244-2428-6.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7.

MACURA, Vladimír a Alice JEDLIČKOVÁ, ed. *Průvodce po světové literární teorii 20. století*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-848-2.

NORD, Christiane. *Text Analysis in Translation: Theory, Methodology and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*. Amsterdam: Rodopi, 2nd., revised edition, 2005. ISBN 90-5183-311-3.

POPOVIČ, Anton. Teória umeleckého prekladu: aspekty textu a literárnej metakomunikácie. 2., prepracované a rozšírené vyd. Bratislava: Tatran, 1975.

VILIKOVSKÝ, Ján. Překlad jako tvorba. Přeložil Emil Charous. Praha: Ivo Železný, 2002. ISBN 80-237-3670-1.

Internetové zdroje:

DUŠKOVÁ, Libuše a kol. Elektronická mluvnice současné angličtiny [online]. 2012. Dostupné z: <https://mluvniceanglictiny.cz/>

Stanford Encyclopedia of Philosophy [online]. 2017. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/feminism-gender/#SexDis>

VERTIKÁLNÍ ČLENĚNÍ TEXTU | Nový encyklopedický slovník češtiny. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Masarykova univerzita, Brno 2012. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/VERTIK%C3%81LN%C3%8D%20%C4%8CLEN%C4%9AN%C3%8D%20TEXTU>

Přílohy

Příloha 1 - Původní text překládané části druhé kapitoly knihy *Feminism and Men*